

Ευτύχης Μπιτσάκης *Συνήγοροι του Καρλ Μαρξ*

Πολλά παράδοξα συμβαίνουν στην εποχή μας. Και δεν πρόκειται μόνο για τα κενοφανή και παράδοξα της πολιτικής. Και η φιλοσοφία έχει τα δικά της. Έτσι κατά καιρούς εμφανίζονται αυτόκλητοι συνήγοροι του Μαρξ, οι οποίοι στο όνομά του καταδικάζουν και λοιδορούν τους μαρξιστές ως αρνητές, λογοκριτές κ.λπ. του δημιουργού της θεωρίας που φέρει έκτοτε το όνομά του. Και αυτό χωρίς να θεωρούν υποχρέωσή τους να τεκμηριώσουν με ονόματα και κείμενα τις καταδικαστικές αποφάσεις.

Τέτοια είναι και η περίπτωση του κ. Αν. Κοβατσή, καθηγητή στο ΑΠΘ (και συναδέλφου εν χημεία).

Ο κ. Αν. Κοβασής (στη συνέχεια Α.Κ.) εδημοσίευσε ένα κείμενο στην *Καθημερινή* (18/12/03) με τίτλο *Ο Μαρξ και η αρχαιοελληνική του παιδεία*, στο οποίο εγκυβρίζει τους «απανταχού γκουρού του μαρξισμού» για το ότι αποσιωπούν την αρχαιοελληνική παιδεία του διάσημου Γερμανού φιλοσόφου. Κατά τον Α.Κ. οι εν λόγω και απανταχού γκουρού του μαρξισμού διατυμπανίζουν ορισμένα μόνο βιβλία του Μαρξ (το *Κεφάλαιο* κ.λπ.), αλλά κανείς δεν θέλησε να μάθει ή να ενημερωθεί για τη βασική γενική παιδεία του Μαρξ και ειδικά για τη διδακτορική διατριβή του, «Η διαφορά της Δημοκρατίας και Επικουρείας Φυσικής Φιλοσοφίας». Η αποσιώπηση της αρχαιοελληνικής παιδείας του Μαρξ αποτελεί, κατά τον Α.Κ., «ποταπή πολιτική πράξη». Ακόμα χειρότερο: Οι γκουρού λοιδορούν όσους την προβάλλουν ως εθνικιστές και φασί-

στες. Μπροστά σ' αυτή την αδικία ο συνάδελφος εξανίσταται και αναφωνεί:

«Καημένη Κάρολε, αντί να σε προβάλλουν σε έθαιψαν και αντί να σε έχουν σημαία σε εξαφάνισαν οι οπαδοί σου. Η πρακτική αυτή δεν είναι χαρακτηριστική κατωτέρων κομματικών στελεχών, αλλά και υψηλόβαθμων γκουρού και φθάνει μέχρι πανεπιστημιακών δασκάλων, που διδάσκουν Φιλοσοφία και όχι μόνο παρασιωπούν στις μελέτες τους για τη φύση στη διαλεκτική φιλοσοφία, την αρχαιοελληνική γραμματεία, αλλά λοιδορούν εμάς που την προβάλλουμε και μας συκοφαντούν ως εθνικιστές και φασίστες, διότι εκθειάζουμε την αρχαιοελληνική μας παρακαταθήκη με μοναδικό κίνητρο την αλήθεια και την αγάπη μας προς την πατρίδα. Ξέρετε κανέναν αριστερο-προοδευτικό να μιλάει για την αρχαιοελληνική υποδομή του Μαρξ; Εγώ κανέναν, ενώ μερικοί την ξέρουν.

Αυτό όχι μόνο απαγορεύεται, αλλά και η αναφορά σε αυτό καυτηριάζεται. Εκεί έχουν καταντήσει μερικοί ινστρούκτορες την ιδέα της αρχαίας Ελλάδος. Απαγορευμένη γνώση και μiasma. Όπου υπάρχει την εξαφανίζουμε και όποιος την έχει είναι για πέταμα».

Ωστε και ο Μαρξ θύμα λογοκρισίας και αποσιώπησης. Και από τα γραφόμενα του κ. Α.Κ. το φαινόμενο φαίνεται να είναι παγκόσμιο. Είναι γεγονός ότι και το έργο του γενειοφόρου προφήτη υπήρξε αντικείμενο διχογνωμιών και αντιπαραθέσεων ανάμεσα στους ερμηνευτές της σκέψης του. Οι μεν θεωρούν κατ' εξοχήν αυθεντικό τον νεαρό «ουμαντιστή» Μαρξ, οι δε τον Μαρξ του

Κεφαλαίου, εντοπίζοντας μια «επιστημολογική τομή» στο έργο του. Άλλο όμως ερμηνεία και άλλο λογοκρισία. Αν όμως ο Α.Κ. γνώριζε με επάρκεια τη μαρξική και τη διεθνή μαρξιστική βιβλιογραφία, τότε θα ήξερε ότι το έργο του μεταφράστηκε και εκδόθηκε από αριστερούς και μη εκδότες, τόσο στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες (Σ.Ε., Ανατ. Γερμανία κ.λπ.) όσο και στη «Δύση», χωρίς λογοκρισίες και αποκρύψεις. Θα σημειώσω μόνο το τεράστιο μεταφραστικό και εκδοτικό έργο των *Éditions Sociales*, εκδοτικού οίκου του γαλλικού κομμουνιστικού κόμματος, που έχουν μεταφράσει το σύνολο σχεδόν του έργου του Μαρξ, από την *Κριτική της Φιλοσοφίας του Δικαίου του Χέγκελ*, την *Αγία Οικογένεια*, την *Αθλιότητα της Φιλοσοφίας*, μέχρι τα *Χειρόγραφα του 1844*, τη *Γερμανική Ιδεολογία*, την *18η Μπρυμαίρ* κ.λπ., μέχρι τα *Grundrisse* και, φυσικά, *Το Κεφάλαιο*. Πολλά απ' αυτά τα έργα του Μαρξ έχουν μεταφραστεί και στη χώρα μας. Αυτά ως προς το «θάψιμο». Και φυσικά δεν είναι μόνον οι μεταφράσεις, αλλά και η πλούσια βιβλιογραφία η σχετική με το έργο του Μαρξ χωρίς εξαίρεση, διεθνής και ελληνική.

Ας δεχτούμε λοιπόν ότι διεθνώς δεν αποσιωπήθηκε η ελληνομάθεια του Μαρξ. Τι γίνεται όμως με τους Έλληνες «γκουρού και ινστρούχτορες»; Το ερώτημα πρέπει να χωριστεί σε δυο επιμέρους ερωτήματα. Πρώτον: Οι Έλληνες μαρξιστές ασχολήθηκαν και ανέδειξαν την αξία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και της φιλοσοφίας ειδικότερα; Η απάντηση είναι γνωστή και ελπίζω να είναι γνωστή και στον αγαπητό συνάδελφο. Πράγματι μια γενεά Ελλήνων μαρξιστών συνέβαλε αποφασιστικά στην ανάδειξη της επικαιρότητας και της αξίας της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Θα θυμίσω την *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής*

Φιλοσοφίας του Γ. Κωδράτου, την περίφημη *Εισαγωγή* στο *Συμπόσιο* του Πλάτωνα από τον Δ. Γληνό, το κλασικό βιβλίο του Χ. Θεοδωρίδη *Επίκουρος, η αληθινή όψη του αρχαίου κόσμου*, τα έργα του Π. Λεκατσά, τις προσεγγίσεις του Κ. Βάρναλη μέσα από τη λογοτεχνία κ.λπ., κ.λπ. Από τη νεότερη γενιά θα σημειώσω το βιβλίο του Δ. Τσιμπουκίδη *Οι Κλασικοί του Μαρξισμού στην Αρχαία Ελλάδα*, του Π. Κονδύλη *Ο Μαρξ και η Αρχαία Ελλάδα*, του Ν. Ψυρούκη *Ο Μαρξ και η Εποχή μας*. Επίσης τον τόμο του Συμποσίου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων *Ο Μαρξ και η Φιλοσοφία*. Τέλος, ας μου επιτραπεί να σημειώσω τα κεφάλαια τα αφιερωμένα στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία στα βιβλία μου *Ο Δαίμων του Αϊνστάιν* και *Η φύση στη Διαλεκτική Φιλοσοφία*, καθώς και άρθρα μου σε ελληνικά και ξένα περιοδικά.

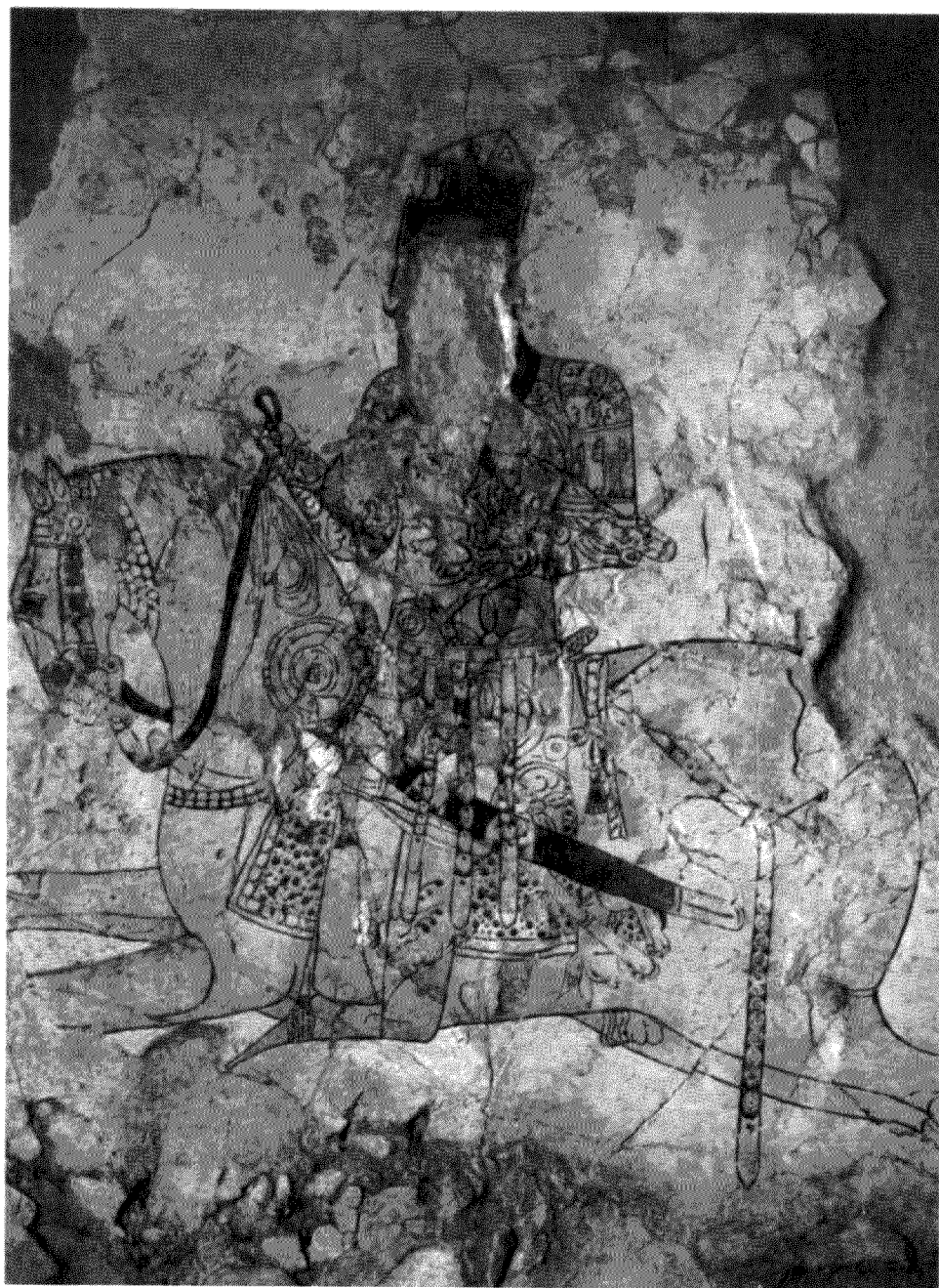
Ωραία! Ωστε οι Έλληνες «ινστρούχτορες» και «γκουρού» ασχολήθηκαν και με την αρχαία ελληνική φιλοσοφία και με τον Μαρξ. Ασχολήθηκαν όμως και με την αρχαιογνωσία του; Στα βιβλία που σημείωσα υπάρχουν αναφορές, σημειώσεις και αναλύσεις σχετικές με την κλασική παιδεία του Μαρξ και ειδικά σε σχέση με τη *Διατριβή* του. Ειδικότερα: Ο Π. Κονδύλης εξέδωσε ακριβώς τη *Διατριβή* του Μαρξ στη σειρά των εκδόσεων του οίκου *Γνώση*. Επίσης πρόσφατα εγκυκλοφόρησε το βιβλίο του Αλεξ. Χρύση με θέμα την περίφημη *Διατριβή* και τίτλο *Ο Μαρξ της εξέγερσης στον Κήπο του Επίκουρου* (Εκδόσεις Γκοβόστη, 2003). Συμπέρασμα: Αν ο Α.Κ. είχε γνώση της ελληνικής έστω βιβλιογραφίας, δεν θα έγραφε το «εγώ δεν ξέρω κανέναν». Ως γνωστόν η άγνοια δεν είναι επιχείρημα.

Το κείμενο του Α.Κ. θέτει δύο προβλήματα: Πρώτον, θέμα άγνοιας. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο συντάκτης του κειμένου

δεν αναφέρει καμιά περίπτωση «ινστρουχτορα»-λογοκριτή, ή το αντίθετο. Δεύτερο, θέμα ήθους. Πόθεν ο αγαπητός συνάδελφος αντλεί αυτό το πάθος υπεράσπισης του Μαρξ και καταδίκης των αθλίων γκουρού και ινστρουχτόρων που τον λογοκρίνουν; Μήπως το πάθος υπέρ του Μαρξ επικαλύπτει και ταυτόχρονα αποκαλύπτει πάθος εναντίον του μαρξισμού και της Αριστεράς; Αν ασχολήθκα με το κείμενο του Α.Κ. είναι

κυρίως επειδή στην εποχή μας δεν είναι σπάνια η «υπεράσπιση» του Μαρξ εναντίον του εαυτού του και εναντίον του μαρξισμού.

Και μια παρατήρηση. Κατά τον Α.Κ. ο Μαρξ υπερασπίστηκε τον πλατωνισμό. Αλλά ο Μαρξ ήταν υλιστής και ο Πλάτων γενάρχης του φιλοσοφικού ιδεαλισμού. Άλλο ο θαυμασμός του Μαρξ (και των μαρξιστών) για τον Πλάτωνα και άλλο η ανύπαρκτη «υπεράσπιση του πλατωνισμού».

Κυνηγός με γεράκι, Τοιχογραφία Σαμανιδών σε γύψο, Παλάτι του Sabz Rouchan, Νισαμπούρ 874-999, Τεχεράνη